

การวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการโครงการชลประทานขนาดเล็ก: กรณีศึกษาอ่างเก็บน้ำแม่แฝน ตำบลร่องเคาะ อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อพรรณนาถึงลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคมของราษฎรผู้ใช้น้ำจากอ่างเก็บน้ำแม่แฝน ตำบลร่องเคาะ อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง 2) เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมและระดับของการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการอ่างเก็บน้ำแม่แฝนของชุมชน ตำบลร่องเคาะ อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง 3) เพื่อทราบสภาพปัญหาและสาเหตุของการไม่มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการอ่างเก็บน้ำแม่แฝนของชุมชน ตำบลร่องเคาะ อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง ผู้ให้ข้อมูลจากการสุ่มตัวอย่างจำนวน 190 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม โดยแบบสอบถามที่ผ่านการทดสอบความตรงตามเนื้อหาและความเที่ยง มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา 0.82 ทำการเก็บข้อมูลตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ถึงมีนาคม 2545 และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป เพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (SPSS for Window) ค่าสถิติที่ใช้ประกอบด้วยค่าร้อยละ และน้ำหนักค่าคะแนนเฉลี่ย

ผลการวิจัยพบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เป็นเพศชาย เป็นตัวแทนของครัวเรือน เนื่องจากลักษณะของสังคมไทยโดยทั่วไป ผู้ชายเป็นหัวหน้าครัวเรือนและมีอำนาจการตัดสินใจในปัญหาต่าง ๆ ของครอบครัว มีอายุเฉลี่ย 45 ปี และส่วนใหญ่มีการศึกษาในภาคบังคับเท่านั้น คือชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ทำการเกษตรเป็นอาชีพหลัก โดยมีรายได้ต่อครัวเรือนเฉลี่ย 4,308 บาท/เดือน ซึ่งถือได้ว่าผู้ให้ข้อมูลในพื้นที่ ตำบลร่องเคาะ อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง มีรายได้ต่อเดือนในครัวเรือนค่อนข้างต่ำ

การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการอ่างเก็บน้ำแม่แฝน ตำบลร่องเคาะ อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง ทั้ง 3 ด้าน คือ การรับรู้ปัญหา วางแผนและตัดสินใจ การดำเนินการและการติดตามประเมินผลและ คู่มืออ่างเก็บน้ำ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีส่วนร่วมในระดับน้อย ในด้านการรับรู้ปัญหา วางแผนและตัดสินใจ และด้านการติดตาม ประเมินผล และคู่มืออ่างเก็บน้ำ ส่วนในด้านการดำเนินการนั้นผู้ให้ข้อมูลมีส่วนร่วมในระดับมาก

สภาพปัญหาและสาเหตุของการไม่มีส่วนร่วมของราษฎร ในการบริหารจัดการอ่างเก็บน้ำแม่แฝน ส่วนใหญ่เนื่องมาจากราษฎรที่ไม่ได้อยู่ต้นอ่างเก็บน้ำมักจะไม่ได้รับความเป็นธรรมจากหมู่บ้านต้นอ่าง ส่วนผู้ที่ได้รับประโยชน์จากน้ำในอ่างเก็บน้ำโดยตรง มักไม่ให้ความสนใจในการเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการอ่างเก็บน้ำเท่าที่ควร

The objectives of this research were: 1) to specify the personal characteristic, economics and society of the irrigation water user in the area, 2) to study activities and rates of participation in the administration and management of irrigation water, and 3) to study problems and reasons why they did not participate in the activities. Samples were randomised from 190 water-users by questionnaire. The questionnaire has been tested of contents and accuracy and passed with the coefficient alpha of 0.82. Data were collected from February to March 2002, and analysed by using "SPSS for window" with the statistical value using percentages and means.

The result showed that most of the respondent were male as the family representative. In Thai-family culture, men act as family-leader who can solve any problems in their own house. The age of the family head was an average of 45 years old, and finished Pratom 6. Lastly, their average income was 4,308 baht per month which was low.

The participation in the administration and management of irrigation water activities can be divided into 3 categories :

- Knowing the problem, planning and decision
- Implementation
- Follow up, evaluation and taking care of reservoir

The results revealed that the farmers had less participation in the first and the third categories: knowing the problem, planning and decision and follow up, evaluation and taking care of reservoir. Finally, the figures came out with the very high rate of the implementation.

The water users who did not participate in the farmers and management of irrigation water activities were the farmers who could not deliver and utilize irrigation water from the Mae-fan reservoir.